

OSVRTI

TRI DESETLJEĆA DAPČEVIH
RJEČNIKA

Tehnički rječnik, što ga je Vlatko Dabac napisao uz pomoć 105 iskazanih suradnika, živi među nama već (ili tek?) dvadeset godina. Budući da mlađem naraštaju valja predstaviti taj čudesni Dapčev dar svima onima što se služe hrvatskim, srpskim i njemačkim stručnim jezicima. Činim to u povodu druge obljetnice autorove smrti.

Dapčev se tehnički rječnik sastoji od dva politehnička rječnika: njemačko-hrvatskosrpskoga (1103 stranice, objavljen 1969. godine) i hrvatskosrpsko-njemačkoga (1576 stranica, 1970). Oba je u formatu 24x17 cm izdala IRO Tehnička knjiga, Zagreb.

Tehnički je rječnik nikao iz sjemena što ga je Dabac na poticaj Vladimira Žepića posijao 1950. godine. Tada je, naime, sustavno nastavio rad na *Elektrotehničkom rječniku* (260 stranica, IRO Školska knjiga, Zagreb, 1952). Rješenjem A. Armande, dekana tadašnjeg Tehničkog fakulteta, njegovo se »elektrotehničko nazivlje ima upotrebljavati kao jedinstvena službena terminologija kod nastave na Tehničkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu«. Nagli razvoj tehničkih znanosti učinio je taj prvi Dapčev rječnik preskromnim (7 tisuća osnovnih naziva). Zbog toga je Elektrotehnički fakultet u Zagrebu 1963. godine pokrenuo obnovu i proširenje rječnika na osnovi nazivlja koje se upotrebljava u tehničkoj literaturi na fakultetima Sveučilišta u Zagrebu.

Prva knjiga Tehničkog rječnika sadrži 70 tisuća natuknica, a druga 110 tisuća, od toga je oko 80 tisuća osnovnih hrvat-

skih naziva, a na preostalih 30 tisuća mjesta ponavljaju se nazivi sastavljeni od imenica i pridjeva, ali u drugom poretku, s pridjevom na prvom mjestu i u abecednom redu. To golemo blago siguran je oslonac tehničkim strukama, pa i mnogim drugim strukama (građa je razvrstana u 111 stručnih područja). Hrvoje Požar, sada tajnik JAZU, ovako u predgovoru 1969. ispraća Tehnički rječnik: »Nije svrha ovakva rječnika da propiše naučnu i stručnu terminologiju, već da je zabilježi onakvu kakva se danas upotrebljava. Veliki dio nazivlja već je stekao pravo građanstva, dio će ga vjerojatno steći, dok će jedan dio biti zaboravljen, pa će biti zamijenjen boljim i ljepšim nazivljem«.

Dabac, doista ne propisuje, ali upućuje i podučava. S *Dapcem* znamo rješavati srodne probleme što nam ih donosi novo vrijeme i drugi jezici. Zato zvuči preskromno zapis u autorovu predgovoru: ». . . Time se ispunila moja davna želja da sudjelujem u izradi opsežnog terminološkog djela kojega sam nedostatak osjećao čitavo vrijeme svoga aktivnog rada kao inženjer u privredi«, jer *Dabac* nije samo jedan od tehničkih rječnika, već je temelj na kojemu možemo bez brige graditi hrvatsko nazivlje za bezbrojne specijalizirane rječnike.

Časni starina Vlatko Dabac – znalac vode, stroja i elektrike – otplovio je na drugu obalu 23. sudenoga 1988. u 87. godini života. Otplovio je izmučen, istrošen dugotrajnom slabo liječenom bolešću, skoro gluhi, ali dobra vida, radišan i snažna uma kao u svojim najboljim danima. Dva mjeseca prije smrti dovršio je za Mjeriteljsko društvo Hrvatske studiju *Prefiksi iz klasičnih jezika* koju smo ugovorili početkom 1988. godine u njegovu stanu. Tada sam vidio čitava brda uredno

složenih papira, rukopisa nazivlja građevinarstva i arhitekture te rukopisa specijaliziranih rječnika.

To blago treba spasiti, Dapčevo djelo valja nastaviti, to je jedna od staza što nas povezuje s Evropom. Napose treba istražiti njegovo rječničko i vodoopskrbno stvaralaštvo nastalo u pola stoljeća vrhunske aktivnosti. Toplo se nadam da će znalac uklesati ime Vlatka Dapca, tog Gospodina od glave do pete, u Hrvatski biografski leksikon, odmah do brata mu Toše, umjetnika fotografije. Prvi je korak učinjen: jezikoslovac Stjepan Babić, u *Jeziku 37* (1989/90), stavlja Vlatka Dapca uz bok Bogoslavu Šuleku: »*U biti je hrvatskoga književnog jezika težnja da se najprije do maksimuma iskorištavaju tvorbene mogućnosti vlastitog jezika, a tek kad one nisu dovoljne, tek tada se poseže za tuđica-ma. U tome T. Ladan nije osamljen, nego je na crti hrvatskoga književnog jezika od*

njegovih početaka do danas, a posebno od B. Šuleka, V. Dapca pa i I. G. Kovačića, M. Božića i drugih.« (str. 62)

Vlatko Dabac nije bio samo veliki znalac, bio je i uspravan čovjek. Ponižavali su ga, otjerali iz inženjerske privredne djelatnosti, mučili ga oskudicom bijedne mirovine, a on je ostajao na crti ljudskoga ponosa i dostojanstva. Nisu ga od pregalaštva uspjeli odvratiti ni zavjerenički potezi vlasti: »Obeshrabruju me te posljednje diskusije o jeziku, kad ignorantni suvereno kritiziraju ono što ne razumiju. Navodno će se organizirati Komisije za kontrolu takvih radova. Tko će to kontrolirati, pa stručni jezici su nemušti jezici . . . Ja se takvim recenzijama ne želim podvrgavati, pa makar čitav moj rad svršio u peći . . . « (iz pisma M. Brezinščaku od 20. siječnja 1986). Dapcu je tada tekla 85. godina.

Marijan Brezinščak

VIJESTI

RIJEČ PRETPLATNICIMA

Nakon devalvacije dinara izdavački su troškovi povećani, ali zahvaljujući dotaciji mi smo ostali na dosadašnjoj pretplatnoj cijeni. Zbog slućene, ali nepoznate inflacije, a s time i povećanja troškova naš nakladnik Školska knjiga nije mogla prihvatiti prijedlog uredništva da se pretplata uplati odjednom za cijelo godišće. Znamo da dvodijelno plaćanje pretplate pretplatnicima znatno otežava plaćanje,

ali ih molimo da uplate i drugi dio kad dobiju uplatnice od Školske knjige kako ne bismo zapali u još veće teškoće. Uređenje Jezika i inače nije lako zbog prijelomnih dana pa molimo pretplatnike za razumijevanje i uredno plaćanje pretplate. Pretplata za prva dva broja ovoga godišća iznosi 40 dinara, za br. 3-5 60 dinara, za cijelo godišće 100 dinara.

(S.B.)

RUBLJOPER

U 29. godištu Jezika objavili smo članak E. Barić s naslovom *Mogućnosti zamjene višestranog naziva stroj za pranje*. U njemu autorica raspravlja o više izraznih mogućnosti: peraći stroj, peraćica, perilica, pralica. U seminaru o tvorbi riječi u zimskom semestru šk. g. 1989/90.

u zadatku da načine novu riječ studentica Kosovka Ljubić načinila je *rubljoper*. Zamolio sam je da napiše kratak članić o tome, ali kako nije, mislim da je dobro zabilježiti i tu mogućnost.

(S. B.)